

*main use of specialized knowledge in legal proceedings is forensic examination conducted by a forensic expert (competent person). The article deals with the history of formation and development of this procedural figure.*

*Keywords: competent person, specialized knowledge in legal proceedings, expert, specialist.*

УДК 343.148

**П. І. Репешко**, старший викладач кафедри державної служби Чорноморського державного університету ім. Петра Могили, кандидат наук з державного управління

### **ПРО МОВУ В СУДОВІЙ І ЕКСПЕРТНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ**

*Розглянуто гносеологічні аспекти державного регулювання застосування державної мови та регіональних мов у судовій і експертній діяльності в Україні.*

*Ключові слова: мова судочинства, мова більшості населення, державна мова, висновки судового експерта.*

Із часу отримання Україною в 1991 р. державного суверенітету по сьогоднішній день одним з гострих питань внутрішньої політики залишається питання про мову. Із ним пов'язане питання про мову судочинства в судах України, зокрема про мову цивільного, кримінального, господарського та адміністративного видів судочинства. У ч. 1 ст. 10 прийнятої в 1996 р. Конституції України визнається обов'язок держави забезпечувати всебічний розвиток і функціонування української мови в усіх сферах суспільного життя на всій території України. При цьому в ч. 3 цієї самої статті держава гарантувала вільний розвиток, використання й захист російської та інших мов національних меншин України<sup>1</sup>.

Здійснюючи офіційне тлумачення положень ст. 10 Конституції України, Конституційний Суд України в Рішенні від 14 грудня 1999 р. в справі № 10-рп/99 зазначив, що положення ч. 1 ст. 10 Конституції України, за яким «державною мовою в Україні є українська мова», треба розуміти так, що українська мова як державна є обов'язковим засобом спілкування на всій території України при здійсненні повноважень органами державної влади та органами місцевого самоврядування (мова актів, роботи, діловодства, документації тощо), а також в інших публічних сферах суспільного життя, які визначаються законом. При цьому Конституційний Суд установив, що поряд з державною мовою при здійсненні повноважень місцевими органами виконавчої влади, органами Автономної Республіки Крим та органами місцевого самоврядування можуть використовуватися російська та інші мови національних меншин у межах і порядку, що визначаються законами Украї-

<sup>1</sup> Див.: Конституція України // Відом. Верхов. Ради України. — 1996. — № 30. — Ст. 141.

ни<sup>1</sup>. З аналізування цього рішення слідує, що воно не зачіпає діяльності судів, проте не заперечує використання поряд з українською також російської або іншої мови народів нашої країни під час провадження дізнання чи досудового слідства в справах кримінального провадження.

При зверненні до норм міжнародного права встановлюємо, що Європейська хартія регіональних мов або мов меншин у п. 1 ст. 9 визначає обов'язок сторін стосовно тих судових округів, у яких чисельність мешканців, що застосовують регіональні мови або мови меншин, виправдовує життя заходів, наведених нижче, відповідно до стану розвитку кожної з цих мов і за умови, що використання можливостей, які надаються цим пунктом, на думку судді, не перешкоджатиме належному відправленню правосуддя:

*a)* у кримінальному судочинстві: *i)* передбачити, щоб суди на клопотання однієї зі сторін процесу здійснювали провадження регіональними мовами або мовами меншин; *i/або ii)* гарантувати обвинуваченій особі право користуватися своєю регіональною мовою або мовою її меншини; *i/або iii)* передбачити, щоб клопотання й докази, у письмовій чи усній формі, не розглядалися як неприйнятні виключно на тій підставі, що вони сформульовані регіональною мовою або мовою меншини; *i/або iv)* складати, на клопотання, документи, пов'язані з кримінальним судочинством, відповідно регіональною мовою або мовою меншини, у разі необхідності із залученням усних і письмових перекладачів без додаткових витрат для зацікавлених осіб;

*b)* у цивільному судочинстві: *i)* передбачити, щоб суди, на клопотання однієї зі сторін процесу, здійснювали провадження регіональними мовами або мовами меншин; *i/або ii)* якщо сторона має постати перед судом особисто, дозволяти їй користуватися своєю регіональною мовою або мовою її меншини без додаткових витрат; *i/або iii)* дозволяти подання документів і доказів регіональними мовами або мовами меншин; у разі необхідності із залученням усних і письмових перекладачів;

*c)* під час судового провадження в справах, що стосуються адміністративних питань: *i)* передбачити, щоб суди, на клопотання однієї зі сторін процесу, здійснювали провадження регіональними мовами або мовами меншин; *i/або ii)* якщо сторона має постати перед судом особисто, дозволити їй користуватися своєю регіональною мовою або мовою її меншини без додаткових витрат; *i/або iii)* дозволити подання документів і доказів регіональними мовами або мовами меншин, у разі необхідності із залученням усних і письмових перекладачів;

*d)* вжити заходів для забезпечення застосування підпунктів *i* та *iii* пунктів *b* та *c* вище, а також будь-якого необхідного використання послуг усних і письмових перекладачів без додаткових витрат для зацікавлених осіб<sup>2</sup>.

<sup>1</sup> Див.: Рішення Конституційного Суду України в справі за конституційним поданням 51 народного депутата України про офіційне тлумачення положень статті 10 Конституції України щодо застосування державної мови органами державної влади, органами місцевого самоврядування та використання її у навчальному процесі в навчальних закладах України (справа про застосування української мови) від 14 грудня 1999 р. № 10-рп/99 // Офіц. вісник України. — 2000. — № 4. — Ст. 125.

<sup>2</sup> Див.: Європейська хартія регіональних мов або мов меншин // Збірка договорів Ради Європи. — К. : Парламент. вид-во, 2000. — С. 175–193.

Європейську хартію регіональних мов або мов меншин від імені України було підписано 2 травня 1996 р. у місті Страсбурзі. Верховна Рада ратифікувала її 24 грудня 1999 р. Законом України «Про ратифікацію Європейської хартії регіональних мов або мов меншин, 1992 р.»<sup>1</sup>. Рішенням Конституційного Суду України від 12 липня 2000 р. у справі № 9-рп/2000 цей Закон було визнано таким, що не відповідає Конституції України, і за таких умов він утратив чинність<sup>2</sup>. Після цього Верховна Рада знову повернулася до розгляду питання стосовно ратифікації Хартії, що було зроблено Законом України від 15 травня 2003 р. «Про ратифікацію Європейської хартії регіональних мов або мов меншин». Цей Закон у п. 2 обмежив застосування положень Хартії лише до мов таких національних меншин України: білоруської, болгарської, гагаузької, грецької, єврейської, кримськотатарської, молдавської, німецької, польської, російської, румунської, словацької та угорської. Крім цих обмежень Верховна Рада визначила в пп. б п. 4 цього Закону, що відносно кожної мови, на яку згідно зі ст. 2 цього Закону поширюються положення Хартії, застосовуються тільки пп. а (iii), б (iii), с (iii) п. 1, пп. с п. 2 та п. 3 ст. 9 Європейської хартії регіональних мов або мов меншин<sup>3</sup>. Таким чином, наша держава ще у 2003 р. фактично обмежила застосування рідної мови людьми інших, крім української, національностей, що проживають на території України, лише поданням документів і доказів регіональними мовами або мовами меншин та в разі необхідності залученням усних і письмових перекладачів.

Між тим у ст. 18 Закону «Про мови в Українській РСР», який діяв з 1989 по 2012 р., визначалося, що судочинство в Україні здійснюється українською мовою, однак у випадках, коли судочинство здійснюється в місці проживання більшості громадян інших національностей (міста, райони, сільські й селищні Ради, сільські населені пункти, їх сукупність), можуть використовуватися поряд з українською і їхні національні мови<sup>4</sup>. Аналогічне положення містилося в ст. 13 Закону України «Про судоустрій», який діяв з 1981 по 2002 р.<sup>5</sup> Так само вирішувалося це питання й у процесуальному законодавстві різних видів судочинства. Зокрема, у ч. 1 ст. 19 КПК України (1960 р.),

<sup>1</sup> Див.: Про ратифікацію Європейської хартії регіональних мов або мов меншин, 1992 р. : Закон України від 24 грудня 1999 р. № 1350-XIV // Відом. Верхов. Ради України. — 2000. — № 3. — Ст. 24.

<sup>2</sup> Див.: Рішення Конституційного Суду України в справі за конституційним поданням 54 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) Закону України «Про ратифікацію Європейської хартії регіональних мов або мов меншин, 1992 р.» (справа про ратифікацію Хартії про мови, 1992 р.) від 12 липня 2000 р. № 9-рп/2000 // Вісн. Конституц. Суду України. — 2000. — № 3. — С. 5–9.

<sup>3</sup> Див.: Про ратифікацію Європейської хартії регіональних мов або мов меншин : Закон України від 15 травня 2003 р. № 802-IV // Відом. Верхов. Ради України. — 2003. — № 30. — Ст. 259.

<sup>4</sup> Див.: Про мови в Українській РСР : Закон Української РСР від 28 жовтня 1989 р. № 8312-11 // Відом. Верхов. Ради Української РСР. — 1989. — № 45 (Додаток). — Ст. 631.

<sup>5</sup> Див.: Про судоустрій : Закон Української РСР від 5 червня 1981 р. № 222-X // Там само. — 1981. — № 24. — Ст. 357.

ч. 1 ст. 9 ЦПК України (1963 р.) визначалося, що судочинство провадиться українською мовою або мовою більшості населення даної місцевості<sup>1</sup>. У ст. 3 ГПК України (1991 р., у редакції Закону від 21 червня 2001 р. № 2539-III) проголошувалося, що мова судочинства визначається ст. 21 Закону України «Про мови в Українській РСР». У Кодексі України про адміністративні правопорушення (1984 р.) узагалі питання про мову розгляду справи про адміністративне правопорушення аж ніяк не розглядалося<sup>2</sup>. Отже, принцип здійснення судочинства національною мовою більшості населення тієї чи іншої місцевості або мовою, прийнятною для населення даної місцевості, вітчизняному процесу в різних видах судочинства був відомий давно.

У 2002 р. Закон України «Про судоустрій» замінив Закон України «Про судоустрій України», який у ст. 10 установив, що судочинство в Україні здійснюється державною мовою, а застосування інших мов здійснюється у випадках і в порядку, визначених законом<sup>3</sup>. Але про те, яким саме законом має регулюватися застосування мов у судочинстві, у цій нормі не вказувалося. Однак ст. 7 ЦПК України (2004 р.) і ст. 15 КАС України (2005 р.), що набули чинності у 2005 р., визначали у своїй первинній редакції, що судочинство здійснюється державною мовою, а особи, які беруть участь у справі й не володіють або недостатньо володіють державною мовою, у порядку, установленому цими кодексами, мають право робити заяви, давати пояснення, виступати в суді та заявляти клопотання рідною мовою або мовою, якою вони володіють, користуючись при цьому послугами перекладача, у порядку, установленому цими кодексами, але всі судові документи складаються державною мовою<sup>4</sup>. Таким чином, ведення судочинства було суттєво обмежене стосовно ст. 10 Конституції України та ст. 18 чинного на той час Закону України «Про мови в Українській РСР», якими гарантувалося вільне використання російської та інших мов національних меншин України, а також ведення судочинства національною мовою більшості населення тієї чи іншої місцевості.

Ці дві на той час новели законодавства з питань про мову судочинства стали предметом розгляду Конституційного Суду України, який у Рішенні від 22 квітня 2008 р. у справі № 8-рп/2008 установив, що положення ст. 15 КАС України та ст. 7 ЦПК України не звужують конституційних прав і свобод людини й громадянина та не обмежують права учасників процесу щодо користування рідною мовою або мовою, якою вони володіють, і визнав їх

<sup>1</sup> Див.: Кримінально-процесуальний кодекс України // Відом. Верхов. Ради Української РСР. — 1961. — № 2. — Ст. 15; Цивільний процесуальний кодекс України // Там само. — 1963. — № 30. — Ст. 464.

<sup>2</sup> Див.: Кодекс України про адміністративні правопорушення // Там само. — 1984. — № 51 (Додаток). — Ст. 1122.

<sup>3</sup> Див.: Про судоустрій України : Закон України від 7 лютого 2002 р. № 3018-III // Відом. Верхов. Ради України. — 2002. — № 27–28. — Ст. 180.

<sup>4</sup> Див.: Цивільний процесуальний кодекс України // Там само. — 2004. — № 40–42. — Ст. 492; Кодекс адміністративного судочинства України // Там само. — 2005. — № 35–37. — Ст. 446.

такими, що відповідають Конституції України, тобто є конституційними<sup>1</sup>. Отже, Конституційний Суд із незрозумілих з правової точки зору причин ототожнив право учасників процесу користуватися рідною мовою при розгляді справ у судах з мовою судочинства. Розгляд можливих політичних мотивів, що спонукали Конституційний Суд до постановлення такого рішення, виходить за межі теми цієї статті.

Після набрання у 2010 р. чинності Законом України «Про судоустрій і статус суддів» регламентація застосування мови в судочинстві набула подальшого розвитку в ст. 12 цього Закону, якою визначалося, що судочинство й діловодство в судах України провадяться державною мовою, але поряд з державною можуть використовуватися регіональні мови або мови меншин відповідно до Закону України «Про ратифікацію Європейської хартії регіональних мов або мов меншин» у порядку, установленому процесуальним законом. При цьому зазначалося, що суди повинні забезпечувати рівність прав громадян у судовому процесі за мовною ознакою і, використовуючи державну мову в процесі судочинства, мають гарантувати право громадян на використання ними в судовому процесі рідної мови або мови, якою вони володіють<sup>2</sup>. Це положення ст. 12 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» також стало предметом розгляду Конституційного Суду України. Рішенням від 13 грудня 2011 р. вищий орган конституційної юрисдикції визнав такими, що відповідають Конституції України (є конституційними), положення ст. 12 зазначеного Закону, згідно з якими допускається використання в судах, поряд з державною, регіональних мов або мов меншин<sup>3</sup>.

У ч. 2 ст. 6 Закону України «Про засади державної мовної політики», який набрав чинності у 2012 р., передбачено, що українська мова як державна мова обов'язково застосовується на всій території України при здійсненні повноважень органами законодавчої, виконавчої та судової влади в межах і порядку, що визначаються цим Законом. Докладніше питання застосування мови в судочинстві регламентується ст. 14 цього Закону, згідно з якою судочинство в Україні в цивільних, господарських, адміністративних і кримінальних справах здійснюється державною мовою. При цьому в межах території, на якій поширена регіональна мова, держава гарантує можливість

<sup>1</sup> Див.: Рішення Конституційного Суду України в справі за конституційним поданням 52 народних депутатів України та за конституційним поданням Верховної Ради Автономної Республіки Крим щодо відповідності Конституції України (конституційності) статті 15 Кодексу адміністративного судочинства України, статті 7 Цивільного процесуального кодексу України (справа про мову судочинства) від 22 квітня 2008 р. № 8-рп/2008 // Офіц. вісник України. — 2008. — № 33. — Ст. 1102.

<sup>2</sup> Див.: Про судоустрій і статус суддів : Закон України від 7 липня 2010 р. № 2453-VI // Відом. Верхов. Ради України. — 2010. — № 41–45. — Ст. 529.

<sup>3</sup> Див.: Рішення Конституційного Суду України в справі за конституційним поданням 54 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) окремих положень Закону України «Про судоустрій і статус суддів», Кримінально-процесуального кодексу України, Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України від 13 грудня 2011 р. № 17-рп/2011 // Офіц. вісник України. — 2011. — № 100. — Ст. 3665.

здійснювати судове провадження цією регіональною мовою (мовами). У межах території, на якій поширена регіональна мова (мови), за згодою сторін суди можуть здійснювати провадження цією регіональною мовою (мовами). Сторони, які беруть участь у справі, мають подавати до суду письмові процесуальні документи й докази, викладені державною мовою, але в межах території, на якій поширена регіональна мова (мови), допускається подавання до суду письмових процесуальних документів і доказів, викладених цією регіональною мовою (мовами), з перекладом, у разі необхідності, на державну мову без додаткових витрат для сторін процесу. Проте слідчі й судові документи складаються державною мовою.

Що стосується мови досудового розслідування, дізнання та прокурорського нагляду, то в ст. 15 Закону України «Про засади державної мовної політики» визначено, що мовою роботи та актів з питань досудового розслідування, дізнання й прокурорського нагляду в Україні є державна мова, але поряд із нею при проведенні досудового розслідування, дізнання та прокурорського нагляду можуть використовуватися регіональні мови або мови меншин України, інші мови. Кожна особа має право бути невідкладно повідомлена мовою, яку вона розуміє, про мотиви арешту чи затримання, природу та причини обвинувачення проти неї й захищати себе, користуючись цією мовою, у разі необхідності, з безкоштовною допомогою перекладача<sup>4</sup>.

Перехідними положеннями Закону України «Про засади державної мовної політики» внесено зміни до чинного процесуального законодавства внаслідок чого в ст. 7 ЦПК України, ст. 3 ГПК України та ст. 15 КАС України визначено, що мова відповідного виду судочинства визначається ст. 14 Закону України «Про засади державної мовної політики»<sup>5</sup>. Кримінальний процесуальний кодекс України, що є чинним з 2012 р., у ст. 29 передбачає ведення судочинства в судах України українською мовою або мовою більшості населення тієї місцевості, де здійснюється правосуддя<sup>6</sup>.

Під час здійснення провадження в цивільних, господарських, адміністративних чи кримінальних справах, коли для з'ясування певних обставин справи орган дізнання, досудового чи судового слідства повинен дослідити ті чи інші матеріальні об'єкти, явища або процеси, які містять інформацію про обставини справи, і це дослідження можливо здійснити лише із застосуванням спеціальних знань, призначається проведення судової експертизи. Крім того, у різних видах судочинства окремо визначено випадки, коли суди не мають права ухвалювати рішення без проведення експертизи, якщо за законом призначення останньої є обов'язковим. І тут виникає питання про застосування мови викладення висновку судового експерта, тобто про мову судово-експертної діяльності.

<sup>4</sup> Див.: Про засади державної мовної політики : Закон України від 3 липня 2012 р. № 5029-VI // Офіц. вісник України. — 2012. — № 61. — Ст. 2471.

<sup>5</sup> Див.: Цивільний процесуальний кодекс України // Відом. Верхов. Ради України. — 2004. — № 40–42. — Ст. 492; Господарський процесуальний кодекс України // Там само. — 1992. — № 6. — Ст. 56; Кодекс адміністративного судочинства України // Там само. — 2005. — № 35–37. — Ст. 446.

<sup>6</sup> Див.: Кримінальний процесуальний кодекс України // Там само. — 2013. — № 11–12. — Ст. 88.

Жодною з норм Закону України «Про судову експертизу» не визначається мова судово-експертної діяльності<sup>1</sup>. Ні в Інструкції про призначення та проведення судових експертиз, ні в Науково-методичних рекомендаціях з питань підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень, затверджених наказом Міністерства юстиції України від 8 жовтня 1998 р., немає жодних вказівок щодо мови, на якій має здійснюватися судово-експертне провадження або оформлюватися висновок судового експерта<sup>2</sup>.

Станом на сьогодні в державних спеціалізованих судово-експертних установах до питання про мову судово-експертної діяльності визначилися різні підходи. Проведеним опитуванням встановлено, що майже до всіх судово-експертних установ східних і південних регіонів України надходять постанови та ухвали від слідчих і судів про призначення судових експертиз, що виконані як українською, так і російською мовами. Процесуальних документів, виконаних іншими, крім названих двох мов, до судово-експертних установ не надходило. У деяких державних спеціалізованих судово-експертних установах висновки оформлюються виключно українською мовою; в інших у разі, коли в постанові або ухвалі про призначення судової експертизи окремо викладене прохання надати висновок російською мовою, судово-експертна установа оформлює висновок не державною, якою є українська, а російською мовою. У декількох судово-експертних установах визначення мови оформлення висновку вважають вирішеним постановою або ухвалою про призначення судової експертизи: якою мовою складена постановою або ухвалою, такою мовою слід викласти й висновок судового експерта.

Останній варіант вирішення питання визначення мови оформлення висновку судового експерта видається найбільш досконалим. Постанова чи ухвала про призначення судової експертизи є процесуальним документом, отже цей документ складається мовою, якою ведеться провадження в справі. Цим документом перед судово-експертною установою ставиться завдання виконати експертне дослідження та надати письмовий висновок і такий висновок є джерелом доказів у справі. У разі, коли провадження в справі здійснюється однією мовою, а висновок судового експерта складено іншою, то це може бути підставою для залучення до участі в справі перекладача як під час ознайомлення з висновком судового експерта чи з матеріалами справи, так і в судовому засіданні при дослідженні судово-експертного висновку та допиті судового експерта.

В умовах поширення, що історично склалося в східних і південних областях України, російської мови, яка до того ж є мовою російської нації, другою за чисельністю після корінної української нації, трапляються випадки, коли учасники процесу можуть вільно спілкуватися на двох мовах одночасно, залежно від того, хто якою краще володіє, хто російською, хто українською, то говорити в таких випадках про те, що судочинство ведеться

<sup>1</sup> Див.: Про судову експертизу : Закон України від 25 лютого 1994 р. № 4038-ХІІ // Відом. Верхов. Ради України. — 1994. — № 28. — Ст. 232.

<sup>2</sup> Див.: Про затвердження Інструкції про призначення та проведення судових експертиз та Науково-методичних рекомендацій з питань підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень : наказ Міністерства юстиції України від 8 жовтня 1998 р. № 53/5 // Офіц. вісник України. — 1998. — № 46. — Ст. 172.

українською мовою, недоречно. При цьому слід ураховувати позицію Пленуму Верховного Суду України, який у п. 15 постанови «Про застосування судами України кримінально-процесуального законодавства, що регламентує повернення справ на додаткове розслідування» вказував, що особами, котрі не володіють мовою судочинства, треба вважати тих, які не розуміють або погано розуміють таку мову та не можуть вільно розмовляти нею<sup>1</sup>. Останнє й має бути мірою оцінювання володіння мовою учасниками судочинства – можливість вільно розмовляти нею в судовому засіданні.

Наведена позиція Пленуму Верховного Суду України вважається слушною, але це різні речі: розуміти мову, розмовляти нею та складати документи цією мовою. Лексикон кожної людини складається з двох частин, які прийнято іменувати пасивним і активним лексиконами. Пасивний лексикон формується із слів, які ця людина розуміє, а активний складається із слів, уживаних людиною в її мовленні. У державних судово-експертних установах працюють фахівці різних національностей, серед яких зустрічаються також такі українці за походженням, що розуміють українську мову, без особливих зусиль читають нормативно-правові акти, методичну літературу тощо, спілкуються з особами, які говорять з ними українською, але самі вільно говорити українською не можуть. На правильність мовлення впливають особливості вимови, побудови речень та інші чинники. Вимагати від цих людей надання письмових висновків щодо судово-експертних досліджень українською мовою, особливо коли від того, як буде ними подана та або інша раніше сприйнята ними інформація, якими словами описані обставини справи, залежить оцінювання судом інкримінованого підсудному діяння, вважається шкідливим і навіть небезпечним.

Співробітники судово-експертних установ Міністерства юстиції України не є державними службовцями, тому вимоги знати державну мову до них чинне законодавство не висуває. Відсутні вимоги й щодо обов'язкового знання судовими експертами регіональних мов за місцем провадження ними судово-експертної діяльності. Вимога надавати висновки судового експерта мовою, з якої фахівець не має практики активного спілкування, може привести до відмови від надання висновку. В умовах відсутності в штаті судово-експертної установи перекладача судовий експерт не повинен за свій рахунок здійснювати переклад опису ходу й результатів свого дослідження та ставити підпис під текстом висновку, викладеним мовою, якою він не володіє вільно. Людині простіше повідомити про свою некомпетентність, ніж, перекручуючи мовлення, яким здійснюється судочинство в конкретній справі за його участю, викликати сміх у залі суду та виставити цим на посміховисько не лише себе, а й установу, співробітником якої він є. Навіть добросовісний експерт у такій ситуації буде схильний приділяти більше уваги не змісту висновку, а його формі, даючи усні пояснення щодо проведеного ним до-

<sup>1</sup> Див.: Про застосування судами України кримінально-процесуального законодавства, що регулює повернення справ на додаткове розслідування : постанова Пленуму Верховного Суду України від 25 березня 1988 р. № 3 // Бюл. зак-ва і юрид. практики України. — 1998. — № 11. — С. 185–194.



слідження більше буде міркувати над обранням відповідних слів, а не компетентно відповідати на питання.

Неприпустимим видається й покладення обов'язку здійснення перекладу висновку судової експертизи на судового експерта, який його надав. У такому випадку судовий експерт виконуватиме функції перекладача, що за всіма нормами процесуального законодавства є неприпустимим, адже має ознаки поєднання в одній особі обов'язків двох різних суб'єктів процесу. Судовий експерт повинен викладати висновок судової експертизи тією мовою, якою він вільно володіє, це може бути або державна мова, або мова більшості населення тієї місцевості, де здійснюється правосуддя в справі, у якій призначена судова експертиза.

Також неприпустимим видається й виконання висновку судової експертизи різномовними варіантами одночасно. Навіть якщо судовий експерт вільно володіє кількома мовами, висновок судової експертизи має бути виконаний ним однією мовою відповідно зазначених вимог чинного законодавства України з урахуванням мови судочинства в тій справі, у якій йому призначена до виконання судова експертиза.

Твердження про те, що судово-експертна діяльність в Україні повинна здійснюватися виключно державною мовою, не відповідає реальному стану мовного питання в державі. Радикалізм в ухваленні рішень з питань, належним чином і достатньою мірою виражено регламентованих Конституцією України, законами України, міжнародними актами, які прямо впливають на ступінь реалізації прав особи в судочинстві, є неприпустимим. Особливо для країни, що проголошує себе європейською та неодноразово заявляла про підтвердження власного вибору курсу подальшого розвитку на євроінтеграцію.

## **О ЯЗЫКЕ В СУДЕБНОЙ И ЭКСПЕРТНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ В УКРАИНЕ**

*Репешко П. И.*

*Рассмотрены гносеологические аспекты государственного регулирования применения государственного языка и региональных языков в судебной и экспертной деятельности в Украине.*

*Ключевые слова: язык судопроизводства, язык большинства населения, государственный язык, заключение судебного эксперта.*

## **ON THE ISSUE OF LANGUAGE IN COURT AND EXPERT ACTIVITY IN UKRAINE**

*Repeshko P. I.*

*The article deals with gnoseological aspects governmental regulation for the use of the state language and regional languages in court and expert activity in Ukraine.*

*Keywords: language of administration of justice, the language of the majority of people, state language, forensic expert's conclusion.*